

7. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XLV. Отделение первое. 1870. От № 47862–48529. Санкт-Петербург. 1874. 896 с.

8. Полное собрание законов Российской империи. Собрание третье. Том XII. Отделение третье. 1892. От № 8215-9216. Санкт-Петербург, 1895. 734 с.

9. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XV. Отделение первое. 1840. От № 13044–14140. Санкт-Петербург: В Типографии II Отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1841. 855 с.

10. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XLVII. Отделение первое. 1872. От № 50383–51051. Санкт-Петербург. 1866. 1047 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-179-4-2>

ПРАВОВА АКУЛЬТУРАЦІЯ В СЕРЕДНЬОВІЧЧІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СЬОГОДЕННЯ

Коритко Л. Я.

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Кучера А. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Загальновідомо, що правова культура – це система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші соціальні цінності. Як одне з культурних надбань людства, вона має постійно вдосконалюватись з метою забезпечення гармонійного та прогресивного розвитку суспільства й окремих осіб [1, с. 128]. Правова культура – це соціальний організм, що постійно еволюціонує та

створює систему цінностей. Людству в цілому і кожному народу зокрема потрібна морально-ціннісна, правова система цінностей, адже вона слугує джерелом мотивації вчинків людей. Зміни історичних умов позначаються на стані правової культури. На етапі переходу від однієї моделі державності до другої спостерігається, з одного боку, критика попередньої системи цінностей, а з іншого – формування нових цінностей [2, с. 66].

У зв'язку з цим важливим та актуальним вбачається дослідження діалогу правових культур в різні історичні періоди.

Дана проблематика представлена у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Дослідження правової культури здійснювали такі вітчизняні та зарубіжні правознавці, як: С. Алексєєв, В. Бачинін, Д. Керімов, А. Козловський, М. Козюбра, М. Костицький, В. Нерсесянц, О. Скаун, Ю. Тихомиров, Л. Явич тощо. Проблема правової акультурації, її загальнотеоретичні та історико-правові аспекти розглядаються такими ученими, як: В. Дудченко, Д. Забзалюк, А. Ковлер, Л. Сокольська, Р. Леже, Ю. Оборотов, Г. Дж. Берман, Н. Рулан, В. Лафітський, С. Ткаченко. Л. Луць, О. Кресін, К. Осакве, С. Станік, І. Хомишин, О. Турчак та ін.

Втім, окремі особливості взаємодії правових культур, зокрема в Середньовіччі потребують подальшого дослідження.

Головною причиною, яка змушує правові культури вступати в різноманітні форми взаємодії, є потреба в джерелах розвитку. Ізольовані культури або зупиняються в своєму розвитку, перебуваючи у фазі гомеостазу (перманентного, вкрай повільного розвитку або консервації відносин), або переходять у фазу виродження. Такі ж процеси відбуваються і з культурами, які замкнені на саморозвиток. Розвиток культури без взаємодії із сусідніми державами поступово призводить до уповільнення темпів розвитку і стагнації.

Науковці відзначають, що уже в давнину взаємодія культур відрізнялася різноманітністю форм. У взаємодію вступали, як правило, однотипні правові культури. Їхня несумісність внаслідок історичної різнотипності була ще вкрай рідкісною. Діалог культур відбувався як за участю держави (обмін досвідом законотворчості, кодифікацій тощо), так і без неї (торгівля, ділові контакти й таке інше). Рідкісним винятком був прогрес у розвитку правових культур в результаті переможної війни. На характері діалогу правових культур позначався також факт неподільності права й релігії, внаслідок чого діалог починався інколи за допомогою релігії, а завершувався на рівні права (звернення в іслам неарабських народів, що зумовлювало сприйняття й мусульманського права) [3, с. 11].

У середньовічній Європі описана картина доповнюється тим, що контакти між правовими культурами однієї й тієї ж епохи доповнюються контактами між правовими культурами, розділеними в історії багатьма століттями. Так, в епоху Відродження йшов процес сприйняття давньогрецької культури, в нашому випадку філософії, що створило основу для звернення до людини як вищого початку буття та сприяло майбутньому розробленню концепції прав людини.

Рецепція римського права в середньовічній Європі зіграла визначну роль у подальшому розвитку права в країнах континенту. Вельми важливо, що рецепцію зумовили потреби ринку, що прагнув розвиватися в адекватній правовій формі. Тому римську правову культуру сприйняли спочатку в європейському суспільстві, а потім, уже на рівні держав, вона склала основу правової культури законодавчого права [3, с. 11].

Взаємодія правових культур стає найважливішою частиною існування і розвитку будь-якої держави, забезпечуючи високий рівень та стабільність правового поля культури. Прикладом цього є сучасна Європа, країни якої починаючи з раннього Середньовіччя і донині відкриті для активної взаємодії із сусідами і самі активно транслюють свою культуру на сусідні регіони, увійшли в число світових лідерів за рівнем культурно-правового розвитку. Географічним центром взаємодії правових культур були романо-германська і слов'янська правові сім'ї.

Зазначимо, що протягом усього Середньовіччя простір діалогової взаємодії змінює свої межі, поперемінно звужуючись і розширюючись.

Сам діалог правових культур пройшов кілька етапів:

1) III–VII ст. – ранній етап – рівень контактної зони, коли слов'янські і германські народи знайомляться зі своїми сусідами, вибирають пріоритетні напрями розвитку правової культури і найбільш цінних партнерів по майбутній взаємодії; зазначимо, що на Русі, у Польщі і Чехії утворення контактних зон відбувається в IX ст.;

2) VIII–XI ст. – середній етап – становлення розвинених, самостійних феодально-правових систем, коли відбувається оформлення цілених правових культур європейських держав і починається їх розвиток у вибраних напрямках шляхом створення романської, німецької та слов'янської підгруп континентально-європейської правової сім'ї; визначаються магістральні шляхи еволюції права в окремих країнах; а власне на Русі, у Польщі і Чехії початок цього етапу припадає на X ст.;

3) кінець XI – початок XVI ст. – пізній етап – активна рецепція римського права й обмін правовими досягненнями в католицькій Європі; переробка візантійських законодавчих зводів і обмін результатами законотворчості в православній Європі; остаточне оформлення правових сімей, усвідомлення її членами своєї близькості, створення на основі

римської і візантійської правової спадщини основ для будівництва майбутнього загальноєвропейського правового простору [4, с. 146].

Значення досягнень правових культур держав на теренах континентальної Європи полягає й у тому, що вони справили величезний вплив на розвиток міжнародного права. Тому в перспективі, вважаємо, необхідний розгляд саме цього джерела діалогу правових культур, який перебував у центрі найбільш інтенсивної взаємодії.

Література:

1. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 782. С. 123–128.

2. Макєєва О. М. Правова культура як елемент правової системи. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 64–67.

3. Русавська О. О. Діалог правових культур: поняття, умови, особливості. *Часопис Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 2. С. 9–14.

4. Коритко Л. Я. Доктринальні особливості взаємодії правових культур в добу Середньовіччя та Відродження. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 4. С. 142–146.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-179-4-3>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДОБОРУ СУДДІВ В УКРАЇНІ

Куліков О. П.

*аспірант кафедри адвокатської майстерності
та міжнародної юридичної практики
Академія адвокатури України
м. Київ, Україна*

Українська судова система часто виступає об'єктом для критики та звинувачень у неефективності, заангажованості та сумнівному професіоналізмі працівників судової системи [1]. Подібна ситуація пояснюється двома основними причинами: першою серед яких – є негативний досвід, що встиг сформуватися у тієї категорії українських громадян, які мали можливість зіткнутися з роботою судової системи. Друга причина – це різке неспівпадіння очікувань на правосуддя тієї